

Arbetet med nyanlända elever i grundskolan

En enkätundersökning om arbetet med nyanlända elever hos kommunala huvudmän för grundskolan

Tove Mörtlund

Arbetet med nyanlända elever i grundskolan^a

En enkätundersökning om arbetet med nyanlända elever
hos kommunala huvudmän för grundskolan

av

Tove Mörtlund^b

2020-01-27

Sammanfattning

Den här studien handlar om arbetet med nyanlända elever hos kommunala huvudmän för grundskolan. Studien bygger på en enkätundersökning som genomfördes våren 2018 och besvarades av nästan hälften av de kommunala huvudmännen. Resultaten tyder på att många huvudmän har gjort insatser för att säkra kvaliteten i nyanlända elevers utbildning. En majoritet av huvudmännen angav att de anställt samordnare och upprättat planer för mottagandet av nyanlända elever samt ordnat kompetensutveckling i språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt. Drygt hälften uppgav därtill att de samordnade nätverk för personal på skolor med många nyanlända. Samtidigt verkar utmaningar kvarstå. En majoritet av huvudmännen menade att brist på lärare, studiehandledare på modersmålet och ekonomiska resurser var utmaningar i arbetet med att ge nyanlända elever en god skolgång. Och nästan hälften av huvudmännen hade identifierat utmaningar kopplat till lokalbrist och samverkan med vårdnadshavare och Migrationsverket.

^a Stort tack till er som bidragit med värdefulla råd och synpunkter under arbetets gång: Martin Lundin, Anna Sjögren, Sara Martinson, Anneli Melén och Sofia Kling samt deltagare på IFAU:s seminarium i september 2019. Tack också till Helena Holmlund som tillsammans med Anna Sjögren och Sara Martinson har konstruerat och genomfört enkätundersökningen som rapporten bygger på.

^b tove.mortlund@ifau.uu.se, IFAU.

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	4
1.1	Syfte och frågeställningar.....	4
1.2	Studiens genomförande.....	7
1.3	Disposition.....	8
2	Tidigare studier.....	8
2.1	Kartläggningar genomförs men verkar användas i begränsad utsträckning.....	8
2.2	Osäkert hur vanligt det är med förberedelseklass.....	9
2.3	Några huvudmän strävar efter en jämn fördelning av nyanlända.....	9
2.4	Oklart i vilken grad nyanlända ingår i det systematiska kvalitetsarbetet..	9
2.5	Flera huvudmän har satsat på kompetensutveckling.....	10
2.6	Möjligheterna till kollegialt lärande varierar.....	10
2.7	Blandad bild av överlämning av information.....	11
2.8	Brist på lärare och studiehandedare.....	11
2.9	Begränsad kunskap om samverkan.....	12
3	Arbetet med nyanlända elever.....	12
3.1	Kartläggning på skolan hos de flesta huvudmän.....	12
3.2	Förberedelseklass vanligare för äldre elever.....	14
3.3	Knappt 20 procent strävade efter en jämnare fördelning.....	15
3.4	Osäkert hur många som tog hänsyn till nyanlända vid resursfördelning	18
3.5	Samordnare och kompetensutveckling hos en majoritet av huvudmännen.....	19
3.6	Planer för mottagandet hos nästan alla huvudmän.....	22
3.7	Knappt hälften gjorde särskilda uppföljningar av nyanlända elevers resultat.....	23
3.8	Knappt en tredjedel gjorde särskilda uppföljningar av nyanlända elevers närvaro.....	24
3.9	Varierande förekomst av rutiner vid övergångar.....	24
4	Utmaningar i arbetet med nyanlända elever.....	26
4.1	Brist på lärare och studiehandedare – en utmaning för en majoritet av huvudmännen.....	26
4.2	Brist på ekonomiska resurser och lokaler – en utmaning för omkring hälften av huvudmännen.....	28
4.3	Samverkan med Migrationsverket och vårdnadshavare – en utmaning för knappt hälften av huvudmännen.....	29

4.4	Studiehandledare med ämneskompetens och lärare i svenska som andraspråk – exempel på andra utmaningar	31
4.5	Rutiner, fortbildning och samverkan – exempel på hur huvudmännen arbetar med sina utmaningar.....	31
5	Slutsatser.....	32
	Referenser	35
	Bilaga 1	37
	Bilaga 2	40
	Bilaga 3.....	42

1 Inledning

Under de senaste åren har det oroliga världsläget bidragit till att det har kommit många nyanlända elever¹ till den svenska skolan. Antalet nyanlända elever i grundskolan fördubblades mellan 2012 och 2016, från knappt 40 000 till omkring 80 000 nyanlända elever. Ökningen stannade av höstterminen 2017 till följd av en mer restriktiv migrationspolitik. Sedan dess har det fortsatt gått omkring 80 000 nyanlända elever i den svenska grundskolan. Det motsvarar närmare 8 procent av samtliga elever (Skolverkets statistik).²

Nyanlända elever har betydligt svårare att klara skolan än övriga elever. Av de nyanlända som gick ut nionde klass vårterminen 2019 var 29 procent behöriga till ett nationellt program i gymnasieskolan. Motsvarande andel bland övriga elever var 88 procent (Skolverkets statistik).

År 2016 infördes bestämmelser i skolans styrdokument om arbetet med nyanlända elever i grundskolan (3 kap. 12 a-i §§ SFS 2010:800; 5 kap. 5 a-b §§ och 9 kap. 4 a § SFS 2011:185). Syftet med bestämmelserna var att öka de nyanlända elevernas möjlighet att nå utbildningens mål (Prop. 2014/15:45). Samma år tog Skolverket fram nya allmänna råd om utbildningen för nyanlända elever. Råden är rekommendationer om hur olika aktörer i skolväsendet kan eller bör arbeta för att leva upp till kraven i bestämmelserna (Skolverket, 2016).

Tidigare studier pekar på att huvudmäns och skolors arbete med nyanlända har utvecklats över tid, men att utmaningar kvarstår. Det handlar till exempel om att utbildningen inte alltid anpassas efter de nyanlända elevernas behov och att frågor som rör nyanlända inte alltid omfattas av det ordinarie kvalitetsarbetet (se t.ex. Skolinspektionen, 2009; Skolinspektionen, 2014 och SOU 2019:18). Majoriteten av de tidigare studierna har dock genomförts innan eller kort tid efter antalet nyanlända upphörde att öka och de nya bestämmelserna började gälla.

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med den här studien är att bidra med kunskap om arbetet med nyanlända elever när huvudmän och skolor har haft tid att anpassa sig till det ökade antalet nyanlända och till de nya styrdokument. Kunskap om hur arbetet fungerar och vilka utmaningar som finns är viktig för aktörer som arbetar för att utveckla de nyanlända elevernas utbildning, till exempel politiker, huvudmän och rektorer.

¹ Med nyanländ avses den som har varit bosatt utomlands, nu är bosatt i Sverige och har påbörjat sin utbildning här senare än höstterminens start det kalenderår då hen fyller sju år. En elev ska inte längre anses vara nyanländ efter fyra års skolgång i Sverige (3 kap. 12 a § SFS 2010:800).

² Statistik om nyanlända omfattar i huvudsak även elever med okänd bakgrund, det vill säga elever som inte är folkbokförda i Sverige. Att en elev inte är folkbokförd kan bero på att de är nyanlända men det kan också finnas andra orsaker (Skolverkets statistik).

Fokus i studien ligger på huvudmännens arbete, men till viss del berörs även arbetet på skolnivå. För att uppfylla studiens syfte söker jag svar på följande frågor:

1. Hur genomförs kartläggningen av nyanlända elevers kunskaper?

Enligt bestämmelserna som infördes 2016 ska nyanlända elevers kunskaper bedömas om det inte är uppenbart onödigt (3 kap. 12 c § SFS 2010:800). Till stöd för bedömningen finns ett kartläggningsmaterial från Skolverket i tre steg, varav de två första är obligatoriska (SKOLFS 2016:10).³ Det finns inga bestämmelser om var kartläggningen ska genomföras, till exempel på elevens skola eller på en central mottagningsenhet. Oavsett lösning ansvarar rektorn för att kartläggningen genomförs (3 kap. 12 c § SFS 2010:800). I studien undersöker jag var kartläggning enligt steg 1 och 2 äger rum och i vilken utsträckning kartläggningsmaterialet från Skolverket kompletteras med annat material.

2. I vilken typ av undervisningsgrupp får nyanlända elever sin undervisning under sin första tid i skolan?

Resultaten från kartläggningen ska, tillsammans med elevens ålder och personliga förhållanden i övrigt, ligga till grund för rektorns beslut om placering i årskurs och undervisningsgrupp.⁴ Rektorn kan besluta att en nyanländ elev delvis ska placeras i förberedelseklass om eleven saknar tillräckliga kunskaper i svenska för att tillgodogöra sig den ordinarie undervisningen. Undervisningen i förberedelseklass ska avbrytas så snart eleven bedöms ha tillräckliga kunskaper i svenska och får inte pågå längre tid än två år (3 kap 12 e-f §§ SFS 2010:800). I studien undersöker jag i vilken utsträckning nyanlända elever placeras i förberedelseklass respektive ordinarie undervisningsgrupp under sin första tid i skolan. Jag undersöker också om huvudmännen strävar efter en jämn fördelning av nyanlända elever på sina respektive skolor.

3. Hur arbetar huvudmän med planering och uppföljning kopplat till utbildningen för nyanlända elever?

³ I steg 1 kartläggs elevens språk och erfarenheter. I steg 2 kartläggs elevens litteracitet och numeracitet (Skolverket, 2019a).

⁴ Resultaten ska också ligga till grund för planeringen av elevens fortsatta undervisning och hur undervisningstiden ska fördelas mellan ämnena (3 kap. 12 d § SFS 2010:800).

Huvudmän ska systematiskt och kontinuerligt planera, följa upp och utveckla utbildningen (4 kap. 3 § SFS 2010:800). Arbetet med nyanlända elever behöver därför, precis som all annan verksamhet, vara en del av huvudmännens systematiska kvalitetsarbete. Enligt kommentarerna till Skolverkets allmänna råd betyder det att huvudmän behöver ha en långsiktig planering för hur arbetet med nyanlända elever ska organiseras och för hur elevernas kunskapsutveckling ska följas upp (Skolverket, 2016). I studien undersöker jag i vilken utsträckning det finns planer för mottagandet av nyanlända elever och hur huvudmännen arbetar med uppföljning av nyanlända elevers resultat och närvaro.

4. Hur arbetar huvudmän med resursfördelning, rekrytering och kompetensutveckling kopplat till utbildningen för nyanlända elever?

Huvudmännen ansvarar för att skolorna har tillräckliga förutsättningar, till exempel ekonomiska och personella resurser, för att leva upp till bestämmelserna om mottagande och utbildning av nyanlända elever (Skolverket, 2016). De ansvarar också för att skolpersonalen har möjlighet till kompetensutveckling (2 kap. 34 § SFS 2010:800). I studien undersöker jag om andelen nyanlända ingår i huvudmännens modell för resursfördelning och hur huvudmännen arbetar med rekrytering och kompetensutveckling kopplat till utbildningen för nyanlända.

5. I vilken utsträckning finns rutiner för att skapa kontinuitet i nyanlända elevers skolgång?

Många nyanlända elever gör flera övergångar inom skolväsendet på kort tid. Det handlar till exempel om övergångar från förberedelseklass till ordinarie undervisningsgrupp och om skolbyten i samband med att eleverna flyttar. När studien genomfördes fanns bestämmelser om skolans ansvar vid övergångar enbart i läroplanen för de obligatoriska skolformerna (Lgr 11). Där framgår bland annat att berörda skolformer ska utbyta kunskaper, erfarenheter och information om innehållet i utbildningen när elever gör övergångar. Kraven på överlämning av uppgifter har skärpts efter den här studien genomfördes. Skolorna är numera skyldiga att överlämna sådana uppgifter som behövs för att underlätta övergången för eleven när en elev byter skolenhet eller skolform (3 kap. 12 j § SFS 2010:800). I studien undersöker jag förekomsten av rutiner för att skapa kontinuitet i de nyanlända elevernas skolgång i samband med övergångar.

6. Vilka utmaningar har huvudmännen identifierat kopplat till arbetet med att ge nyanlända elever en god skolgång?

Tillgång till personal, ekonomiska resurser och lokaler är grundläggande förutsättningar för att huvudmän och skolor ska kunna erbjuda nyanlända elever en likvärdig utbildning av god kvalitet. En välfungerande samverkan är också viktig. I skolans uppdrag ingår att samverka med elevernas vårdnadshavare (Lgr 11). När det gäller nyanlända ska elevernas hemkommun samverka med Migrationsverket och socialtjänsten för att säkerställa att eleverna kommer i kontakt med skolväsendet så snart som möjligt (Skolverket, 2016). I studien undersöker jag om resursbrist och samverkan utgör utmaningar för huvudmännen i arbetet med att ge nyanlända elever en god skolgång. Jag undersöker också om huvudmännen har identifierat andra utmaningar och hur de arbetar utmaningarna de identifierat.

1.2 Studiens genomförande

För att svara på studiens frågeställningar har IFAU genomfört en webbenkät i maj 2018 bland samtliga kommunala huvudmän.⁵ Ambitionen var att bidra med generaliserbar kunskap om arbetet med nyanlända elever. Sådan kunskap saknas i stor utsträckning i tidigare studier eftersom de bygger på information från ett begränsat antal huvudmän och skolor. Avgränsningen till kommunala huvudmän beror på att den absoluta majoriteten av de nyanlända eleverna, omkring 95 procent, går i kommunala skolor (Skolverket, 2018a).

Enkäten riktades till den ansvarige för huvudmannens arbete med nyanlända elever i grundskolan, till exempel en samordnare eller förvaltningschef. Dessa personer kan rimligtvis ge den mest tillförlitliga bilden av arbetet med nyanlända på huvudmannanivå. Ett fåtal enkätfrågor berör dock arbetet på skolnivå och här är det möjligt att svar från till exempel rektorer hade visat en annan bild.

138 huvudmän svarade på enkäten vilket ger en svarsfrekvens på 48 procent. I Bilaga 1 redovisas en bortfallsanalys. Analysen visar att huvudmännen som svarat inte skiljer sig nämnvärt från populationen, det vill säga samtliga kommunala huvudmän. Man kan självklart inte vara helt säker på att resultaten kan generaliseras, men analysen tyder på att bortfallet inte utgör något stort problem.

De flesta enkätfrågor hade ett begränsat antal svarsalternativ, men möjlighet att lämna fritextsvar fanns i anslutning till frågor till vilka det var svårt att utforma uttömmande svarsalternativ (jämför Wenemark, 2017).

⁵ IFAU har samrått med SKL innan enkäten skickades ut i enlighet med förordningen (1982:668) om statliga myndigheters inhämtande av uppgifter från näringsidkare och kommuner.

Resultaten redovisas dels i form av oviktade enkätsvar, dels i form av enkätsvar som viktats efter antalet nyanlända elever hos huvudmännen som svarat på enkäten. De oviktade svaren visar andelen huvudmän som svarat på ett visst sätt, medan de viktade svaren ger en bild av resultaten ur en genomsnittlig nyanländ elevs perspektiv. Skillnader mellan huvudmän som ligger i olika stora kommuner, sett till invånarantal, och mellan huvudmän med olika antal och andel nyanlända elever redovisas också.⁶ Studien är dock inte konstruerad för att undersöka orsakssamband och förklara de mönster som observeras.

1.3 Disposition

Studien är disponerad på följande sätt. I avsnitt 2 sammanfattas tidigare studier om huvudmäns och skolors arbete med nyanlända elever. I avsnitt 3–4 sammanfattas resultaten från enkätundersökningen⁷ och i det femte och avslutande avsnittet presenterar jag mina slutsatser och diskuterar studiens resultat.

2 Tidigare studier

Nedanstående sammanfattning fokuserar på studier från statliga myndigheter och ska inte betraktas som en forskningsöversikt. Som tidigare nämnts bygger majoriteten av studierna på information från ett begränsat antal huvudmän och skolor.

2.1 Kartläggningar genomförs men verkar användas i begränsad utsträckning

Tidigare studier pekar på att nyanlända elevers kunskaper kartlades i begränsad omfattning innan 2016, då det blev obligatoriskt (Skolinspektionen, 2009; Skolinspektionen, 2014). Därefter verkar kartläggningar ha genomförts hos den absoluta majoriteten av alla huvudmän. I en enkätundersökning från Skolinspektionen år 2016 svarade 98 procent av huvudmännen att de genomförde kartläggningar enligt steg 1 i Skolverkets kartläggningsmaterial. När det gäller kartläggning enligt steg 2 var motsvarande andel 91 procent. Enligt enkätsvaren skedde kartläggningarna på elevens skola hos omkring 60 procent av huvudmännen och på en central mottagningsenhet hos omkring 40 procent. Nästan hälften av huvudmännen angav att Skolverkets material kompletterades med annat material (Skolinspektionen, 2016).

⁶ Tillvägagångssättet för att undersöka förekomsten av skillnader mellan huvudmän redovisas i Bilaga 2.

⁷ Resultaten i sin helhet redovisas i Bilaga 3.

Kartläggningarnas resultat verkar ha använts i begränsad utsträckning för att fatta beslut om placering i årskurs och undervisningsgrupp, och för att planera elevernas fortsatta utbildning. Risken för att resultaten inte används tycks vara särskilt stor när kartläggningarna genomförs på en central mottagningsenhet och enbart kommuniceras i skriftlig form till de mottagande skolorna. Den slutsatsen drar Skolinspektionen i en granskning från 2017 som omfattar 91 skol- och mottagningsenheter hos 28 huvudmän (Skolinspektionen, 2017a).

2.2 Osäkert hur vanligt det är med förberedelseklass

Tidigare studier visar att nyanlända elevers skolstart har organiserats enligt två huvudsakliga modeller - förberedelseklass och direktintegrering - även innan begreppet förberedelseklass infördes i skollagen (SKL, 2010; Prop. 2014/15:45). Det saknas dock studier som ger en nationell bild av vilken modell som är vanligast. Som tidigare nämnts är förberedelseklass en undervisningsgrupp för nyanlända elever som saknar tillräckliga kunskaper i svenska för att kunna tillgodogöra sig den ordinarie undervisningen. Direktintegrering innebär att nyanlända elever direkt får all undervisning i ordinarie undervisningsgrupp.

2.3 Några huvudmän strävar efter en jämn fördelning av nyanlända

En del huvudmän arbetar aktivt för att nyanlända elever ska fördelas jämnt på huvudmannens skolor (SOU 2017:54; Dir. 2018:71). Det saknas dock uppgifter om hur vanligt förekommande detta är. Regeringen menar att huvudmäns möjligheter att bedriva ett sådant arbete är otydligt i dagens regelverk. Regeringen har därför tillsatt en utredning som ska ta ställning till hur bestämmelserna om placering vid kommunala skolenheter samt mottagande och urval till fristående skolor bör ändras för att i större utsträckning främja en allsidig social sammanställning av elever (Dir. 2018:71).

2.4 Oklart i vilken grad nyanlända ingår i det systematiska kvalitetsarbetet

Ett antal studier pekar på att utbildningen för nyanlända inte alltid ingår i huvudmännens och skolornas systematiska kvalitetsarbete. I en granskning från 2014 menar Skolinspektionen att de nyanlända elevernas utbildning ofta bedrivs som en parallell verksamhet, som varken omfattas av det ordinarie kvalitetsarbetet eller ledarskapet på skolan (Skolinspektionen, 2014). I granskningen från 2017

menar Skolinspektionen att huvudmännen sällan tog initiativ till uppföljning av de nyanlända elevernas kunskapsresultat (Skolinspektionen, 2017a).

Samtidigt finns det tecken som pekar i motsatt riktning. År 2018 hade sammanlagt 284 huvudmän tackat ja till Skolverkets erbjudande att inrätta en samordnare för frågor som rör nyanlända elever (Skolverket, 2018b). Erbjudandet är en del av Skolverkets insatser för att stärka huvudmännens förmåga att erbjuda nyanlända elever en utbildning av hög och likvärdig kvalitet (U2018/00404/S). Samordnarens roll är bland annat att stödja huvudmannen med att inkludera nyanlända i det systematiska kvalitetsarbetet. Planer för mottagandet av nyanlända elever verkar också ha blivit vanligare. I en granskning från 2009 konstaterar Skolinspektionen att majoriteten av de fjorton granskade huvudmännen saknade planer eller riktlinjer (Skolinspektionen, 2009). Sju år senare hade nästan 80 procent av huvudmännen en långsiktig planering för organisering av arbetet med nyanlända elever. Det framgår av svaren på Skolinspektionens enkät (Skolinspektionen, 2016).

2.5 Flera huvudmän har satsat på kompetensutveckling

Under de senaste åren verkar flera huvudmän ha satsat på kompetensutveckling av skolans personal om frågor som rör nyanlända och flerspråkiga elever. Skolinspektionens granskning från 2009 visar att lärare och rektorer på de granskade skolorna sällan hade tillgång till kompetensutveckling om nyanlända elevers utbildning (Skolinspektionen, 2009). Fem år senare hade flera av de huvudmän som myndigheten besökte gjort satsningar på språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt (Skolinspektionen, 2014). Liknande resultat framkommer i 2017 års granskning (Skolinspektionen, 2017a).

2.6 Möjligheterna till kollegialt lärande varierar

Möjligheterna till kollegialt lärande om frågor som rör nyanlända verkar variera mellan olika huvudmän. I Skolinspektionens enkät från 2016 angav 66 procent av huvudmännen att de ordnat tillfällen då personalen i strukturerade former utbytte erfarenheter om mottagandet av nyanlända elever, medan 34 procent angav att de inte hade ordnat sådana tillfällen (Skolinspektionen, 2016). I Skolinspektionens granskning från 2017 framkommer att nyanlända elever ofta diskuterades vid gemensamma arbetsplatsträffar men att det kollegiala lärandet sällan skedde systematiskt eller utifrån behov som huvudmannen identifierat. Det var också ovanligt att skolor som tillhörde samma huvudman samverkade för att utveckla sin kompetens på området, även om de stod inför liknande utmaningar (Skolinspektionen, 2017a).

2.7 Blandad bild av överlämning av information

Skolinspektionens enkät från 2016 pekar på att majoriteten av huvudmännen vidarebefordrar information om de nyanlända eleverna i samband med skolbyten. Av huvudmännen som svarade på enkäten angav 90 procent att de vidarebefordrar resultaten från den inledande bedömningen till den mottagande skolan. En lika stor andel angav att de tar reda på vad bedömningen visat om de tar emot en elev som gjort bedömningen hos en annan huvudman (Skolinspektionen, 2016).

Andra studier pekar på bristande informationsöverföring. I granskningen från 2014 menar Skolinspektionen att ingen av de granskade skolorna hade ett helt välfungerande arbete när det gällde övergången från förberedelseklass till ordinarie undervisningsgrupp (Skolinspektionen, 2014). Liknande resultat framkommer i utredningen om modersmål och studiehandledning på modersmål. Nästan alla kommuner som utredningen har varit i kontakt med, och som har haft inflyttade elever, menar att dokumentation inte följer med från den tidigare hemkommunen (SOU 2017:54).

2.8 Brist på lärare och studiehandledare

Det saknas uppgifter om hur stor andel av huvudmännen som bedömer att brist på personal, ekonomiska resurser och lokaler utgör en utmaning i arbetet med nyanlända elever. Att det råder brist på lärare i den svenska skolan är däremot känt och enligt Statistiska centralbyrån är risken stor att lärarbristen kommer öka framöver (SCB, 2019).

Majoriteten av de nyanlända grundskoleeleverna har troligtvis rätt till undervisning i modersmål⁸ och studiehandledning på modersmålet.⁹ Skolverkets statistik visar att det råder brist på utbildade modersmållärare och att bristen har ökat. Andelen modersmållärare med en pedagogisk högskoleexamen var 30 procent läsåret 2018/19. Tio år tidigare var motsvarande andel 49 procent (Skolverkets statistik).¹⁰ Det finns inga bestämmelser om vilken utbildning eller

⁸ I grundskolan ska undervisning i ämnet modersmål som huvudregel erbjudas till en elev om en eller båda vårdnadshavarna har ett annat språk än svenska som modersmål, språket utgör elevens dagliga umgängesspråk i hemmet och eleven har grundläggande kunskaper i språket.

⁹ Studiehandledning på modersmålet är inget ämne utan syftar att använda elevens modersmål som ett redskap i kunskapsutvecklingen i olika ämnen (Skolverket, 2015). Studiehandledning ska erbjudas till elever som behöver det. Nyanlända elever som har tagits emot i högstadiet, och fått sina kunskaper bedömda, har en förstärkt rätt till studiehandledning. De ska få handledning om det inte är uppenbart att det inte behövs.

¹⁰ Modersmållärare är undantagna kravet på legitimation, under förutsättning att läraren är lämplig att bedriva undervisningen och i så stor utsträckning som möjligt har en utbildning som motsvarar en utbildning som är behörighetsgivande (2 kap. 18 § SFS 2010:800). I propositionen som föregick lärarlegitimationsreformen framgår dock att regeringen såg det som önskvärt att så många

kompetens en studiehandledare ska ha. Det saknas också studier som ger en nationell bild av tillgången till studiehandledare. Tidigare studier, som bygger på mindre omfattande material, tyder på att tillgången är begränsad och att elever inte alltid får studiehandledning i den omfattning och på det sätt som de behöver (SOU 2019:18; SOU 2017:54; Skolinspektionen, 2017b).

2.9 Begränsad kunskap om samverkan

Hur samverkan mellan skolan och andra aktörer fungerar, när det gäller nyanlända elever, verkar inte ha studerats i någon större utsträckning. Skolinspektionens enkät från 2016 visar dock att majoriteten av huvudmännen samverkade med Migrationsverket och andra förvaltningar i kommunen, till exempel socialtjänsten, för att säkerställa att nyanlända kom i kontakt med skolväsendet så snart som möjligt (Skolinspektionen, 2016). När det gäller samverkan med de nyanlända elevernas vårdnadshavare visar Skolinspektionens granskning från 2017 att flera huvudmän informerade om det svenska skolsystemet och om hur det går för eleverna i skolan. På flera håll saknades dock skriftlig information om det fria skolvalet på ett språk som vårdnadshavarna behärskade (Skolinspektionen, 2017a).

3 Arbetet med nyanlända elever

I avsnitt 3 och 4 sammanfattas resultaten från enkätundersökningen. I det här avsnittet ligger fokus på hur arbetet med nyanlända elever bedrivs. I nästa avsnitt ligger fokus på utmaningarna som huvudmännen identifierat. När begreppet huvudmän används avses de kommunala huvudmän som svarat på enkäten om inget annat anges.

3.1 Kartläggning på skolan hos de flesta huvudmän

Strax över hälften av huvudmännen angav att kartläggning enligt steg 1 i Skolverkets kartläggningsmaterial skedde på skolan där eleven togs emot. En något större andel angav motsvarande om kartläggning enligt steg 2. Detta framgår av de oviktade enkätsvaren i Figur 1 som visar hur stor andel av huvudmännen som angav respektive svarsalternativ. Resultaten går i linje med resultaten i Skolinspektionens enkätundersökning från år 2016 (Skolinspektionen, 2016).

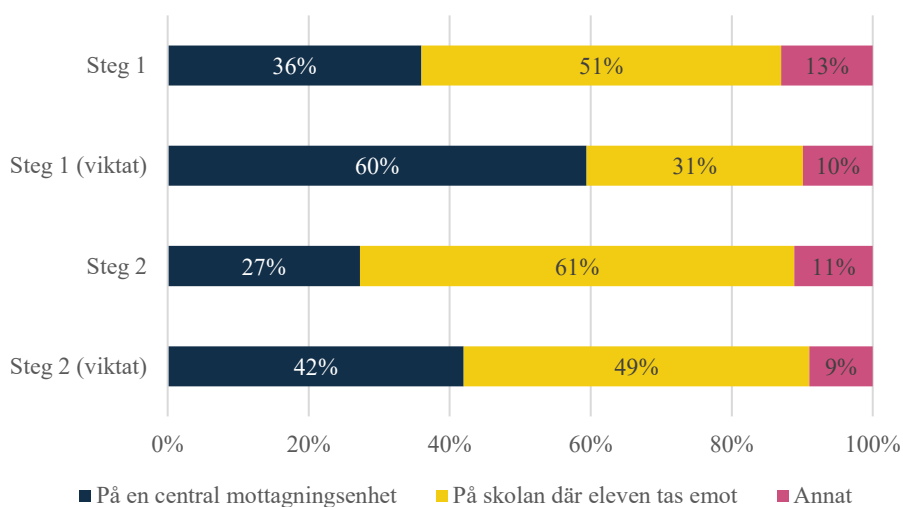
Drygt 10 procent av huvudmännen svarade ”Annat” på frågan om var kartläggningarna ägde rum. Dessa huvudmän har haft möjlighet att kommentera sina

modersmåls lärare som möjligt har behörighet att undervisa i ämnet (Prop. 2010/11:20). Läsåren 2017/18 och 2018/19 var andelen behöriga modersmåls lärare 24 procent (Skolverkets statistik).

svar. Av kommentarerna framgår att kartläggningarna, hos vissa huvudmän, gjordes på skolan för de yngre eleverna och på en central mottagningsenhet för de äldre. Hos andra huvudmän genomfördes kartläggningarna på skolan, men av personal som var anställda på förvaltningen och som genomförde samtliga kartläggningar på de kommunala skolorna.

De viktade enkätsvaren visar att kartläggning på en central enhet var betydligt vanligare sett ur de nyanlända elevernas perspektiv. Även detta framgår av Figur 1. Sex av tio nyanlända elever gick i skolan där kartläggning enligt steg 1 ägde rum på en central enhet. Motsvarande andel för steg 2 var drygt fyra av tio. Dessa resultat illustrerar värdet av att både titta på oviktade och viktade enkätsvar. Även om kartläggning enligt steg 1 skedde på skolan hos de flesta huvudmän så återfanns majoriteten av de nyanlända hos huvudmän där kartläggningen genomfördes centralt.

Figur 1 Var sker kartläggning enligt steg 1 och 2 i Skolverkets kartläggningsmaterial? Andel (%) huvudmän som angav respektive svarsalternativ. Oviktade och viktade svar.

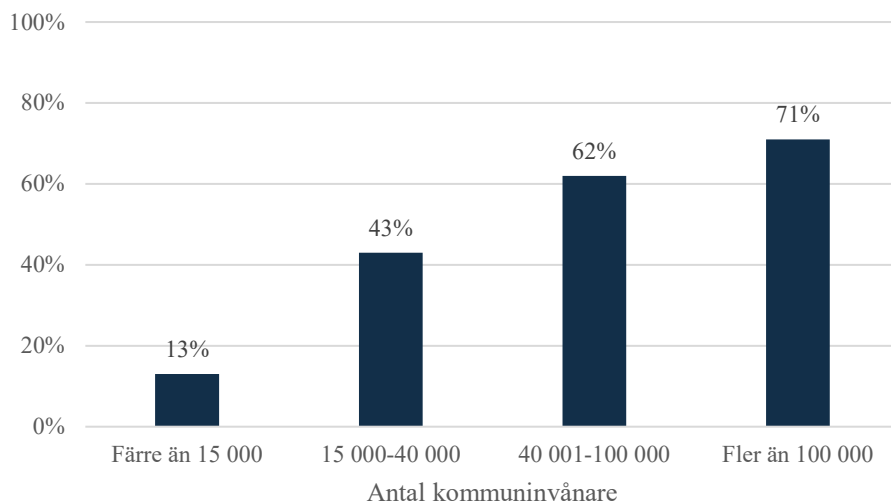
Enligt enkätsvaren kompletterades Skolverkets kartläggningsmaterial hos knappt hälften av huvudmännen, i viss grad hos 44 procent och i hög grad hos 2 procent. Det går i linje med resultaten från Skolinsektionens enkät (Skolinsektionen, 2016).

De viktade enkätsvaren visar att över hälften av de nyanlända eleverna gick i skolan där Skolverkets material kompletterades, 58 procent där materialet kompletterades till viss grad och 2 procent där materialet kompletterades i hög grad.

3.1.1 Central kartläggning vanligare hos huvudmän i stora kommuner och hos huvudmän med många nyanlända

Ju större kommun och ju fler nyanlända elever, desto vanligare att kartläggning enligt steg 1 genomfördes på en central mottagningsenhet. Figur 2 visar hur andelen som genomförde kartläggning på en central enhet ökade i takt med kommunstorleken.

Figur 2 Andel (%) huvudmän som angav att kartläggning enligt steg 1 genomfördes på en central mottagningsenhet. Redovisat efter kommunstorlek.

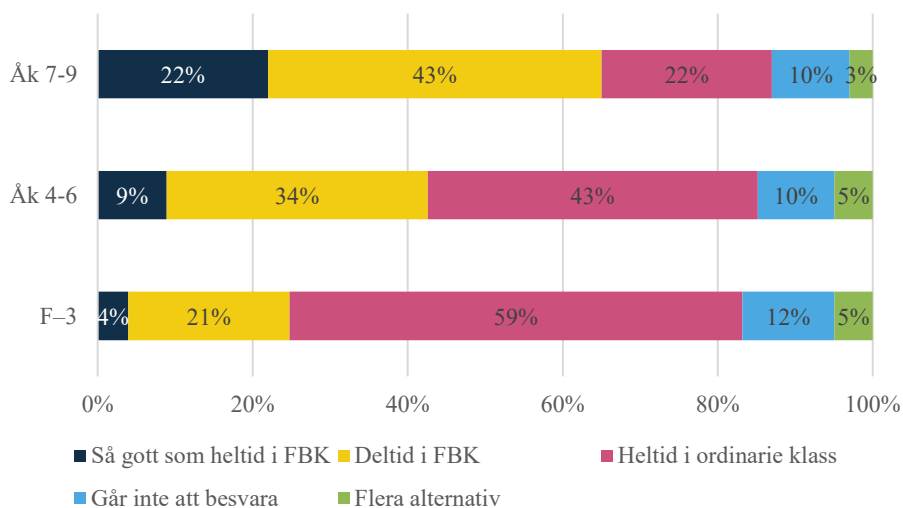

3.2 Förberedelseklass vanligare för äldre elever

Att placeras i förberedelseklass (FBK) under den första tiden i skolan var vanligare för de äldre eleverna. Det visar både de oviktade och viktade enkätsvaren. Som framgår av Figur 3, där de oviktade enkätsvaren redovisas, angav drygt 60 procent av huvudmännen att nyanlända elever i årskurs 7–9 huvudsakligen placerades i förberedelseklass när de placerades ut på skolor. Motsvarande andelar var drygt 40 respektive 25 procent när det gäller elever i årskurs 4–6 och förskoleklass-årskurs 3 (F-3).

Omkring 10 procent av huvudmännen kunde inte svara på frågan. Det skulle kunna bero på att respondenten arbetade på förvaltningsnivå, medan beslut om placering ska fattas av rektorn på respektive skola. Det förekom också att huvudmännen fyllde i flera svarsalternativ. En tänkbar orsak till detta är att det såg olika ut på huvudmännens olika skolor.

Figur 3 Var placeras i huvudsak de nyanlända eleverna i samband med att de placeras ut på skolor? Andel (%) huvudmän som angav respektive svarsalternativ.

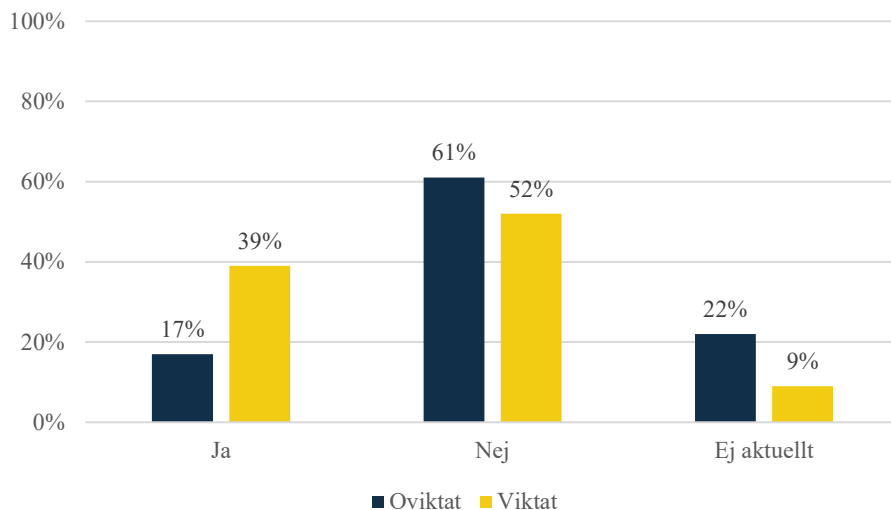
Ju färre och ju lägre andel nyanlända elever, desto vanligare att placera dessa elever på heltid i ordinarie klass. Ett undantag är eleverna i F-3. För dessa elever var direktintegrering ungefär lika vanligt, oavsett antalet nyanlända. Dessa resultat bör dock tolkas med försiktighet eftersom andelen vet ej-svar var betydligt större bland huvudmännen med flest och störst andel nyanlända.¹¹

3.3 Knappt 20 procent strävade efter en jämnare fördelning

Knappt 20 procent av huvudmännen angav att de arbetade för att främja en jämnare fördelning av nyanlända mellan skolor. Andelen huvudmän som svarade ”Nej” eller ”Ej aktuellt” var större, drygt 60 respektive drygt 20 procent. Som framgår av Figur 4 ger de viktade enkätsvaren delvis en annan bild. Nästan 40 procent av de nyanlända gick i skolan hos en huvudman som svarat att de arbetade för en jämnare fördelning.

¹¹ När de gäller årskurs 4-6 ökade exempelvis andelen som svarade vet ej från 0 procent bland huvudmän med färre än 100 nyanlända, till 30 procent bland huvudmän med fler än 500 nyanlända. Bland huvudmännen med mer än 15 procent nyanlända svarade 25 procent vet ej. Motsvarande andel bland övriga huvudmän varierade mellan 0 och 12 procent.

Figur 4 Arbetar kommunen på något särskilt sätt med att främja en jämnare fördelning av nyanlända elever? Andel (%) huvudmän som angav respektive svarsalternativ. Oviktade och viktade enkätsvar.

Huvudmännen fick möjlighet att kommentera sina svar. Kommentarererna visar på varierande arbetssätt bland de som strävade efter en jämnare fördelning. Ett exempel är att huvudmän startat förberedelseklasser på skolor med få nyanlända elever. Det finns också huvudmän som frångått deras tidigare princip om att nyanlända elever enbart placerades på skolor med förberedelseklass. Ett annat exempel är att kommunen ordnat bostäder till nyanlända i olika delar av kommunen, vilket innebär att de nyanlända eleverna har spridits ut på olika skolor. Det förekommer också att nyanlända elever skjutsats till skolor med få nyanlända. Ett sista exempel är att huvudmän informerat vårdnadshavare om de korta avstånden mellan skolorna i kommunens centralort och betonat möjligheten att välja mellan olika skolor.

Orsaken till att huvudmän inte arbetade för en jämnare fördelning varierade också. En orsak som huvudmännen lyfte fram var att de nyanlända eleverna redan var relativt jämnt fördelade, eftersom de var bosatta i olika delar av kommunen. En annan orsak var långa avstånd mellan skolorna i kommunen, i kombination med bristande kollektivtrafik, vilket gjort det svårt för vårdnadshavarna att välja en annan skola än den närmast bostaden. Det finns också huvudmän som samlat alla nyanlända med samma modersmål på samma skola för att undvika att studiehandledares arbetstid går åt till resor mellan skolor. Ytterligare en orsak var det fria skolvalet som innebär att vårdnadshavare har rätt att välja skola för sina barn i hela kommunen.

Att en del huvudmän arbetade för en jämnare fördelning, medan andra ansåg att de inte kunde bedriva ett sådant arbete på grund av det fria skolvalet, ger stöd åt regeringens bedömning att huvudmäns möjligheter att vidta åtgärder för att främja en allsidig elevsammansättning inte är tydliga i dagens regelverk (Dir. 2018:71).

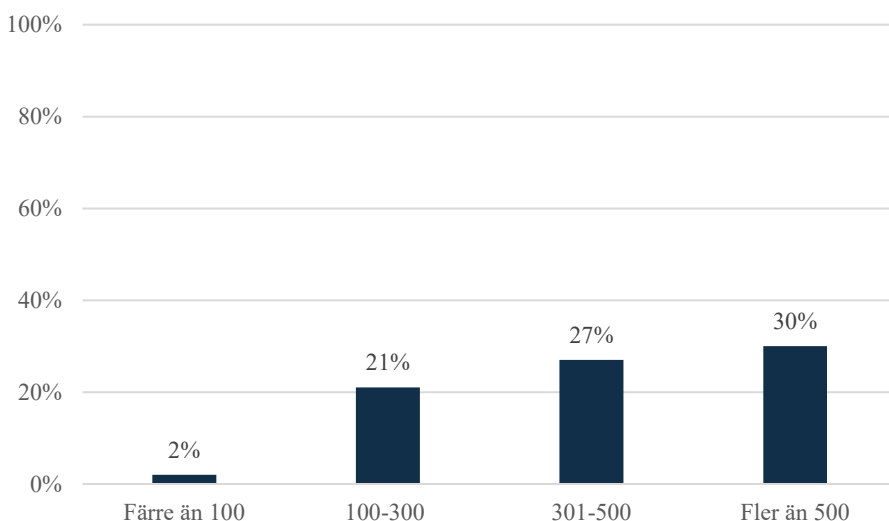
3.3.1 Vanligare att huvudmän med många nyanlända och huvudmän i stora kommuner arbetade för en jämnare fördelning

Ju fler nyanlända elever, desto vanligare att huvudmännen arbetade för en jämnare fördelning. Som framgår av Figur 5 ökade andelen från 2 procent bland huvudmännen med färre än 100 nyanlända elever till 30 procent bland huvudmännen med fler än 500 nyanlända.

Det var också vanligare att huvudmän i stora kommuner arbetade för en jämnare fördelning. Bland huvudmän i kommuner med färre än 15 000 invånare angav 2 procent att de arbetade för en jämnare fördelning, medan motsvarande andel bland huvudmän i kommuner med fler än 100 000 invånare var 43 procent.¹²

¹² Bland huvudmännen med 15 000–40 000 respektive 40 001–100 000 invånare var andelarna 29 respektive 19 procent.

Figur 5 Andel (%) huvudmän som angav att de arbetade för att främja en jämnare fördelning av nyanlända elever. Redovisat efter antal nyanlända elever.

3.4 Osäkert hur många som tog hänsyn till nyanlända vid resursfördelning

Mindre än hälften av huvudmännen, 40 procent, angav att andelen nyanlända elever ingick i deras modell för resursfördelning. 20 procent svarade att andelen nyanlända inte ingick och hela 40 procent svarade "Vet ej". De viktade enkät-svaren visar att 50 procent av de nyanlända eleverna gick i skolan hos en huvudman som inkluderade andelen nyanlända i resursfördelningsmodellen.

Ju fler nyanlända elever, desto vanligare tycks det ha varit att inkludera nyanlända i resursfördelningsmodellen. Andelen ökade från 18 procent bland huvudmän med färre än 100 nyanlända till 75 procent bland huvudmän med fler än 500 nyanlända. Att inkludera andelen nyanlända verkar också ha varit vanligare bland huvudmän i kommuner med 15 000 invånare eller fler.¹³ Dessa resultat bör dock tolkas med försiktighet eftersom andelen vet ej-svar var betydligt större bland huvudmän i små kommuner och med få nyanlända elever.¹⁴

¹³ Bland huvudmännen i kommuner med minst 15 000 invånare angav ungefär 50 procent att andelen nyanlända ingick i resursfördelningsmodellen. Motsvarande andel bland huvudmän i kommuner med mindre än 15 000 invånare var drygt 20 procent.

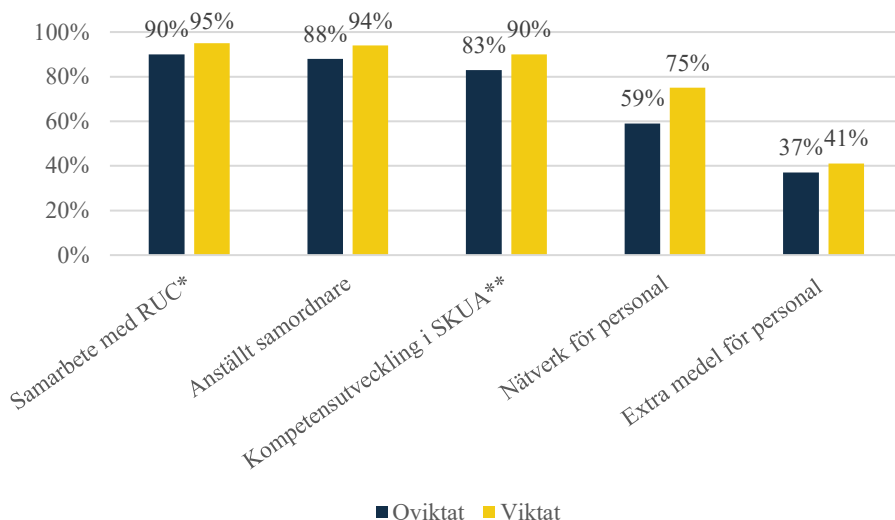
¹⁴ Andelen vet ej svar ökade från 17 procent bland huvudmän med fler än 1000 000 invånare till 48 procent bland huvudmän med färre än 15 000 invånare. På motsvarande sätt ökade andelen vet ej-svar från 13 procent hos huvudmän med fler än 500 nyanlända elever till 48 procent bland huvudmän med färre än 100 elever.

3.5 Samordnare och kompetensutveckling hos en majoritet av huvudmännen

I Figur 6 redovisas hur huvudmännen svarade på frågor om deras arbete med kompetensutveckling och rekrytering kopplat till nyanlända elever. De viktade enkätsvaren redovisas också. Svaren visar sammanfattningsvis att den absoluta majoriteten av huvudmännen hade anställt samordnare och ordnat kompetensutveckling i språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt (SKUA). Att samordna nätverk för personal och att avsätta extra medel för att anställa stödpersonal med särskilt fokus på nyanlända var inte lika vanligt.

De viktade enkätsvaren följer samma mönster, men andelen nyanlända som gick i skolan hos en huvudman som samordnade nätverk för personal var betydligt större än andelen huvudmän som samordnade sådana nätverk. Mer ingående beskrivningar av resultaten följer nedan.

Figur 6 Andel (%) huvudmän som angav att de arbetade med följande kopplat till rekrytering och kompetensutveckling. Oviktade och viktade enkätsvar.

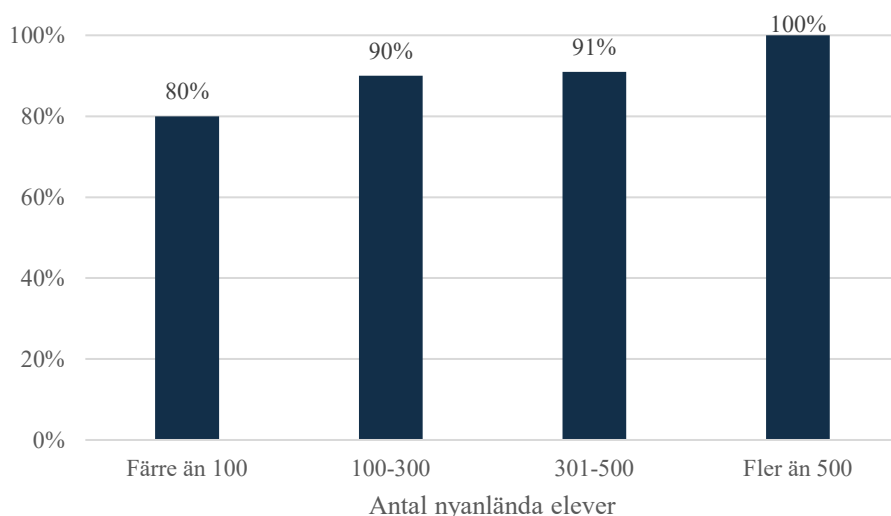
*Regionala utvecklingscentrum

** Språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt

3.5.1 Centrala samordnare vanligare hos huvudmän med många nyanlända

Som en del av insatserna för att öka kvaliteten och likvärdigheten i utbildningen för nyanlända elever erbjuder Skolverket alla huvudmän att anställa samordnare för nyanländas lärande. I erbjudandet ingår att samordnaren samverkar med regionala utvecklingscentra (RUC) vid lärosäten runt om i landet som i sin tur samverkar med Skolverket (Skolverket, 2019b). Som framgår av Figur 6 uppgav omkring 90 procent av huvudmännen att de anställt en samordnare och att de arbetade aktivt tillsammans med RUC.¹⁵ Ju fler nyanlända elever på huvudmannens skolor, desto vanligare med centrala samordnare. Detta framgår av Figur 7.

Figur 7 Andel (%) huvudmän som anställt en central samordnare. Redovisat efter antal nyanlända elever.

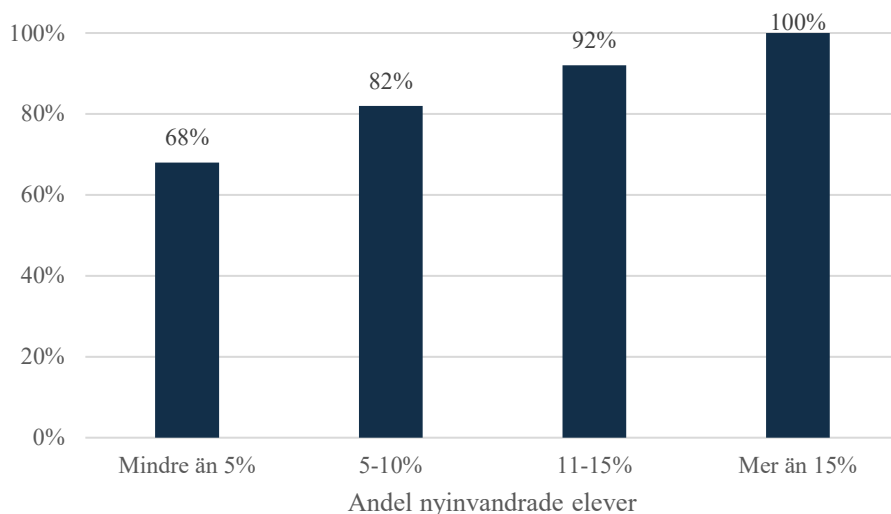
3.5.2 Kompetensutveckling vanligare hos huvudmän med stor andel nyanlända

Enligt enkätsvaren ordnade drygt 80 procent av huvudmännen kompetensutveckling i SKUA för lärare som arbetade med nyanlända elever. Det ger stöd till Skolinspektionens iakttagelse att många huvudmän arbetar med fortbildning

¹⁵ Det kan jämföras med att 278 kommuner och tolv gymnasieförbund har tackat ja till Skolverkets erbjudande om att utse samordnare för frågor som rör nyanlända elever. Det framgår i Skolverkets senaste återrapportering till regeringen (Skolverket, 2018b).

kopplat till nyanlända elever (Skolinspektionen, 2014 och 2017a). Ju större andel nyanlända elever, desto vanligare att huvudmännen erbjöd kompetensutveckling i SKUA. Detta framgår av Figur 8.

Figur 8 Andel (%) huvudmän som angav att de ordnade kompetensutveckling i SKUA. Redovisat efter andel nyanlända elever.

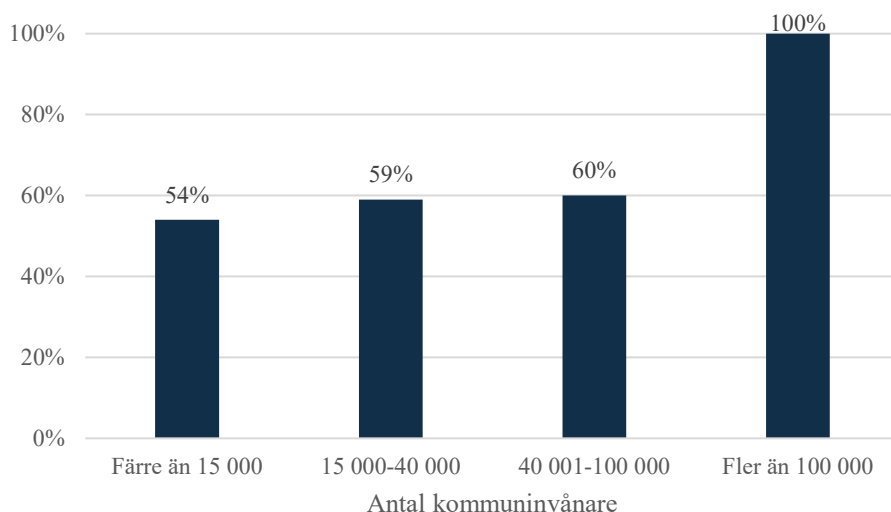

3.5.3 Nätverk för personal vanligare bland huvudmän i stora kommuner och bland huvudmän med stort antal och andel nyanlända

Nästan 60 procent av huvudmännen angav att de samordnade nätverk för personal på skolor med många nyanlända. Det går i linje med resultaten från Skolinspektionens enkätundersökning från 2016 som visar att drygt 60 procent av huvudmännen hade ordnat tillfällen då personalen i strukturerade former utbytte erfarenheter om mottagandet av nyanlända elever (Skolinspektionen, 2016). Ju större kommun desto vanligare att huvudmannen samordnade nätverk. Detta framgår av Figur 9. Liknande mönster återkommer om man delar in huvudmännen efter antalet och andelen nyanlända elever.¹⁶

¹⁶ Andelen huvudmän som angav att de samordnade nätverk ökade från 50 procent bland huvudmän med färre än 100 nyanlända till 90 procent bland huvudmän med fler än 500 nyanlända. Andelen ökade också från 55 procent bland huvudmän med mindre än 5 procent nyanlända till 71 procent bland huvudmän med mer än 15 procent nyanlända.

Figur 9 Andel (%) huvudmän som angav att de samordnar nätverk för personal på skolor med många nyanlända. Redovisat efter kommunstorlek.

3.5.4 Knappt fyra av tio avsatte extra medel för stödpersonal

Enligt enkätsvaren hade 37 procent av huvudmännen avsatt extra medel för att skolorna skulle anställa stödpersonal med särskilt fokus på mottagandet av nyanlända elever, till exempel elevcoacher och personal med flerspråkig kompetens. Andelen var större bland huvudmän med stor andel nyanlända och bland huvudmän i små kommuner.¹⁷ Resultaten bör dock tolkas med försiktighet eftersom drygt 10 procent av huvudmännen svarade vet ej.

3.6 Planer för mottagandet hos nästan alla huvudmän

I enkäten fick huvudmännen två frågor om förekomsten av planer för mottagandet av nyanlända elever, en om förekomsten av centrala planer och en om förekomsten av lokala planer på skolorna.

En majoritet av huvudmännen, 85 procent, svarade att de hade en skriftlig central plan för mottagandet av nyanlända elever. Det kan jämföras med resultaten från Skolinspektionens enkät från 2016, då 76 procent av huvudmännen hade en långsiktig planering för hur arbetet med nyanlända skulle organiseras

¹⁷ Andelen som angav att de avsatte extra medel ökade från 22 procent bland huvudmän med mindre än 5 procent nyanlända till 59 procent bland huvudmän med mer än 15 procent nyanlända. När det gäller kommunstorlek ökade andelen från 29 procent bland huvudmän med mer än 100 000 invånare till 41 procent bland huvudmän med mindre än 15 000 invånare.

(Skolinspektionen, 2016). De viktade enkätsvaren visar att 90 procent av de nyanlända eleverna gick i skolan hos en huvudman som hade en central plan.

40 procent av huvudmännen svarade att de flesta kommunala skolor arbetade med egna lokala planer för mottagandet.¹⁸ Hos dessa huvudmän gick 54 procent av de nyanlända eleverna i skolan. Av huvudmännen som svarat på båda frågorna hade 2 procent varken centrala eller lokala planer.

3.6.1 Lokala planer vanligare bland huvudmän i stora kommuner

Ju större kommun desto vanligare att de flesta kommunala skolor arbetade med lokala planer för mottagandet. Andelen ökade från 38 procent bland huvudmän i kommuner färre än 15 000 invånare, till 71 procent bland huvudmän i kommuner med fler än 100 000 invånare.

3.7 Knappt hälften gjorde särskilda uppföljningar av nyanlända elevers resultat

Knappt hälften av huvudmännen, 44 procent, angav att de gjorde särskilda uppföljningar av nyanlända elevers kunskapsresultat. De viktade enkätsvaren ger samma resultat¹⁹ och det syns inget tydligt mönster när man delar in huvudmännen efter kommunstorlek samt antal och andel nyanlända elever. I vilken utsträckning huvudmän som inte gjorde särskilda uppföljningar uppmärksammade nyanlända i uppföljningar som omfattade alla elever framgår inte av enkätsvaren.

En minoritet av huvudmännen, 10 procent, angav att det fanns en skriftlig policy för hur ofta skolorna i kommunen skulle följa upp just de nyanlända elevernas resultat. De viktade enkätsvaren ger ungefär samma resultat.²⁰ Andelen var större bland huvudmännen med allra störst andel nyanlända. Bland dessa huvudmän hade 24 procent en sådan policy. Motsvarande andelar bland huvudmännen med lägre andel nyanlända varierade mellan 5 och 10 procent.²¹ Resultaten bör dock tolkas med försiktighet eftersom 11 procent svarade vet ej.

¹⁸ 30 procent av kommunerna som svarat på båda frågorna anger att de både har en central plan och att de flesta kommunala skolor arbetar med egna lokala planer.

¹⁹ Se fråga 10 i Bilaga 2.

²⁰ Se fråga 11 i Bilaga 2.

²¹ Bland huvudmännen med mindre än 5 procent nyanlända angav 10 procent att de hade en policy för hur ofta skolorna skulle följa upp just de nyanlända elevernas resultat. Motsvarande andel var 9 respektive 5 procent bland huvudmän med 5–10 respektive 11–15 procent nyanlända.

3.8 Knappt en tredjedel gjorde särskilda uppföljningar av nyanlända elevers närvaro

Enligt enkätsvaren gjorde 28 procent av huvudmännen särskilda uppföljningar av nyanlända elevers närvaro/skolplikt, medan 72 procent inte gjorde det. De viktade enkätsvaren ger samma resultat²² och det syns inget tydligt mönster när man delar in huvudmännen efter kommunstorlek samt antal och andel nyanlända elever. I vilken utsträckning huvudmän uppmärksammar nyanlända i uppföljningar av närvaro som omfattar alla elever framgår inte av enkätsvaren. Det framgår inte heller i vilken utsträckning uppföljningar sker på skolnivå.

3.9 Varierande förekomst av rutiner vid övergångar

Förekomsten av rutiner för att skapa kontinuitet i nyanlända elevers skolgång i samband med övergångar tycks ha varierat mellan olika typer av övergångar. Detta framgår av Figur 10 där de oviktade enkätsvaren redovisas. De viktade enkätsvaren ger ungefär samma resultat.²³

Vanligast verkar rutiner för skolbyten *inom* kommunen ha varit. 40 procent av huvudmännen uppgav att de hade centralt utarbetade rutiner för denna typ av övergång, medan 17 procent uppgav att skolorna hade egna rutiner. Motsvarande andelar när det gäller rutiner för övergångar från förberedelse- till ordinarie klass var något lägre, 27 respektive 16 procent. Dessa resultat bör dock tolkas med försiktighet eftersom det inte är helt säkert att förberedelseklasser finns hos alla huvudmän.²⁴

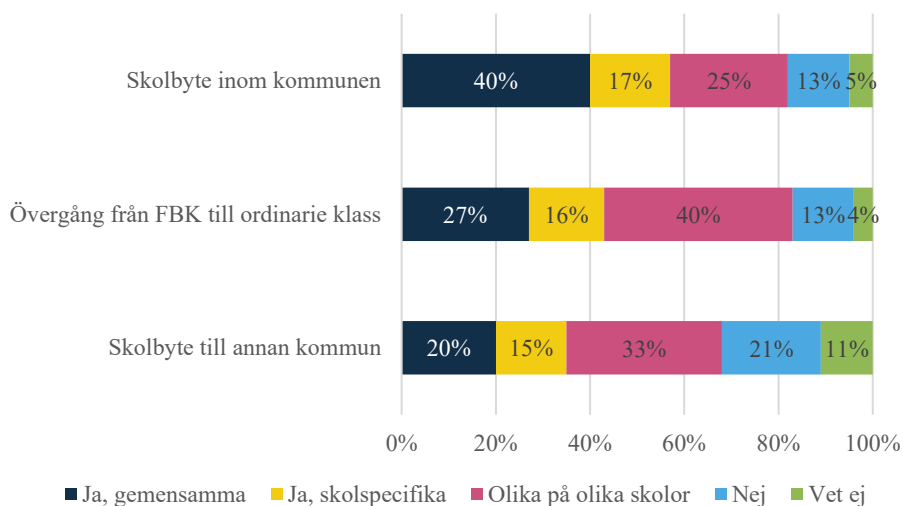
Ovanligast verkar rutiner för skolbyten till en *annan* kommun ha varit. Enligt enkätsvaren hade 20 procent av huvudmännen centralt utarbetade rutiner för denna typ av övergång, medan skolorna hade egna rutiner hos 15 procent av huvudmännen. Drygt 20 procent svarade att de saknade rutiner helt. Dessa andelar bör dock tolkas med försiktighet eftersom drygt 10 procent svarat vet ej.

²² Se fråga 12 i Bilaga 2.

²³ Se fråga 13–15 i Bilaga 2.

²⁴ Enligt bestämmelserna på området är det möjligt men inte obligatoriskt att inrätta förberedelseklasser (3 kap. 12 f § SFS 2010:800).

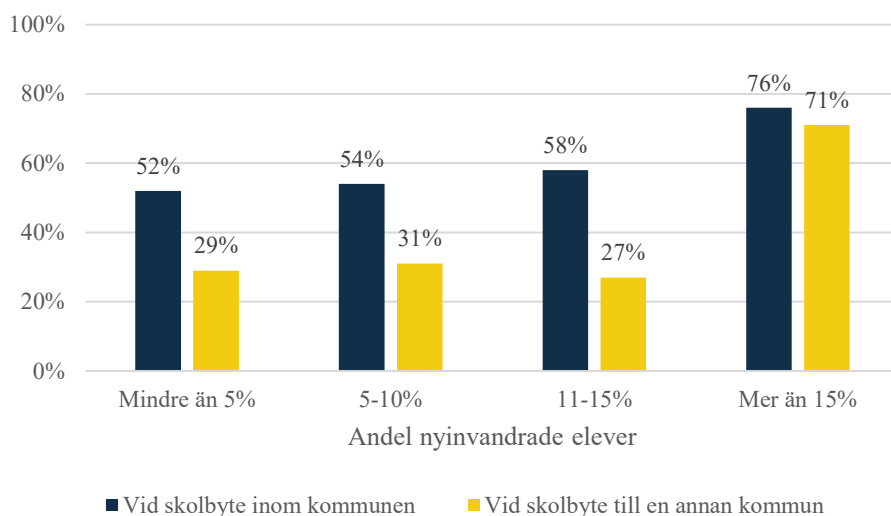
Figur 10 Finns det rutiner för att garantera kontinuitet i nyanlända elevers skolgång i samband med...? Andel (%) huvudmän som angav respektive svarsalternativ.

3.9.1 Vanligare med rutiner för skolbyten hos huvudmän med stor andel nyanlända

Rutiner för skolbyten inom kommunen och till en annan kommun var vanligare hos huvudmän med mer än 15 procent nyanlända. Skillnaden mellan dessa och övriga huvudmän var särskilt stor när det gällde rutiner för skolbyten till en annan kommun. Detta framgår av Figur 11.

Figur 11 Andel (%) huvudmän som angav att de hade rutiner för att garantera kontinuitet i nyanlända elevers skolgång. Redovisat efter andel nyanlända elever.

4 Utmaningar i arbetet med nyanlända elever

I det här avsnittet ligger fokus på utmaningarna som huvudmännen identifierat kopplat till arbetet med att ge nyanlända elever en god skolgång. De vanligaste utmaningarna, enligt vad som framkom i enkäten, var brist på utbildade lärare och studiehandledare. De ovanligaste utmaningarna var brist på studie- och yrkesvägledare (SYV) respektive samverkan med socialtjänsten, men dessa resultat bör tolkas med försiktighet på grund av en relativt stor andel vet ej-svar.

4.1 Brist på lärare och studiehandledare – en utmaning för en majoritet av huvudmännen

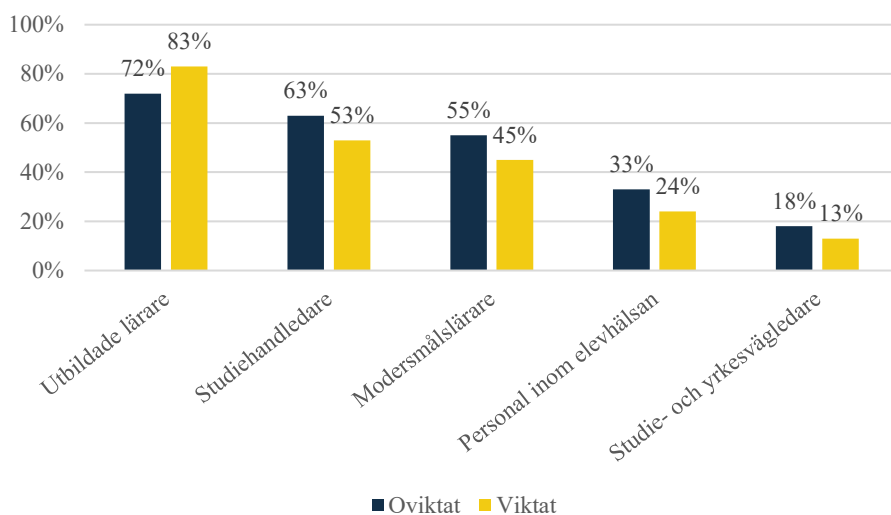
Som framgår av Figur 12 svarade över 70 procent av huvudmännen att brist på utbildade lärare var en utmaning i arbetet att ge nyanlända elever en god skolgång. Motsvarande andelar när det gäller studiehandledare på modersmålet och modersmålslärare var drygt 60 respektive 55 procent. Resultaten var väntade mot bakgrund av statistik som visar att det råder brist på lärare och studier som indikerar att det råder brist på studiehandledare (Skolverkets statistik, SOU 2019:18).

Brist på personal inom elevhälsan och SYV verkar inte ha varit en lika stor utmaning. Andelarna som redovisas i figuren bör dock tolkas med försiktighet

eftersom andelen vet ej-svar var relativt stor, 11 respektive 15 procent. På frågorna om övriga yrkesgrupper var andelen vet ej-svar bara 2–3 procent.

De viktade enkätsvaren följer samma mönster som de oviktade. Även detta framgår av Figur 12. Bristen på utbildade lärare framstår dock som en större utmaning sett ur de nyanlända elevernas perspektiv. Över 80 procent av dessa elever återfanns hos huvudmän som angav att brist på utbildade lärare var en utmaning. Bristen på övriga yrkesgrupper framstår tvärtom som en något mindre utmaning.

Figur 12 Andel (%) huvudmän som angav att brist följande yrkesgrupper var en utmaning. Oviktade och viktade enkätsvar.

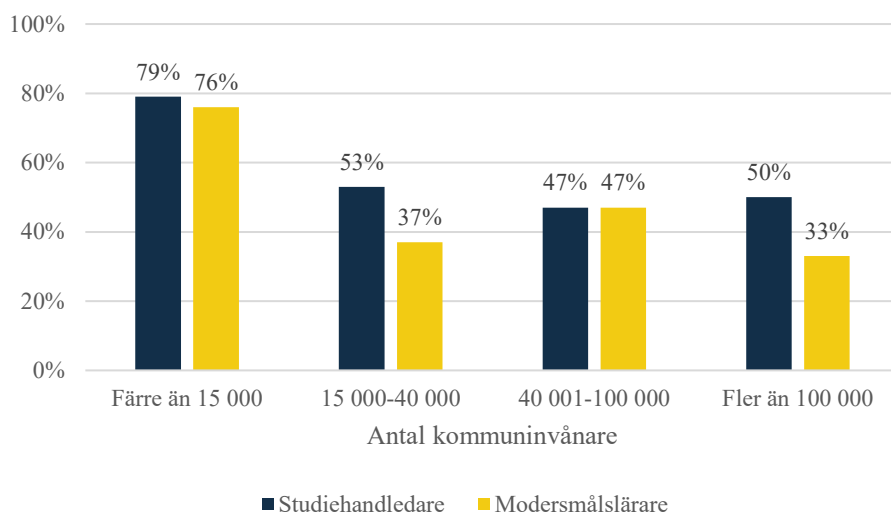
4.1.1 Brist på utbildade lärare – en större utmaning för huvudmän med stort antal och stor andel nyanlända

Brist på utbildade lärare verkar ha varit en större utmaning för huvudmän med ett stort antal och en stor andel nyanlända. Andelen som svarade att brist på utbildade lärare var en utmaning ökade från 64 procent bland huvudmän med färre än 100 nyanlända, till 88 procent bland huvudmän med fler än 500 nyanlända. På motsvarande sätt ökade andelen från 64 procent bland huvudmän med mindre än 5 procent nyanlända elever, till 82 procent bland huvudmän med mer än 15 procent nyanlända.

4.1.2 Brist på studiehandledare och modersmålslärare - en större utmaning bland huvudmän i små kommuner

Brist på studiehandledare och modersmålslärare verkar ha varit en större utmaning för huvudmän i de allra minsta kommunerna. Detta framgår av Figur 13. Liknande resultat framkommer när det gäller personal inom elevhälsan och SYV, men mönstret inte är lika tydligt för den sistnämnda yrkesgruppen. Resultaten som gäller elevhälsan och SYV bör dessutom tolkas med försiktighet på grund av den stora andelen vet ej-svar.

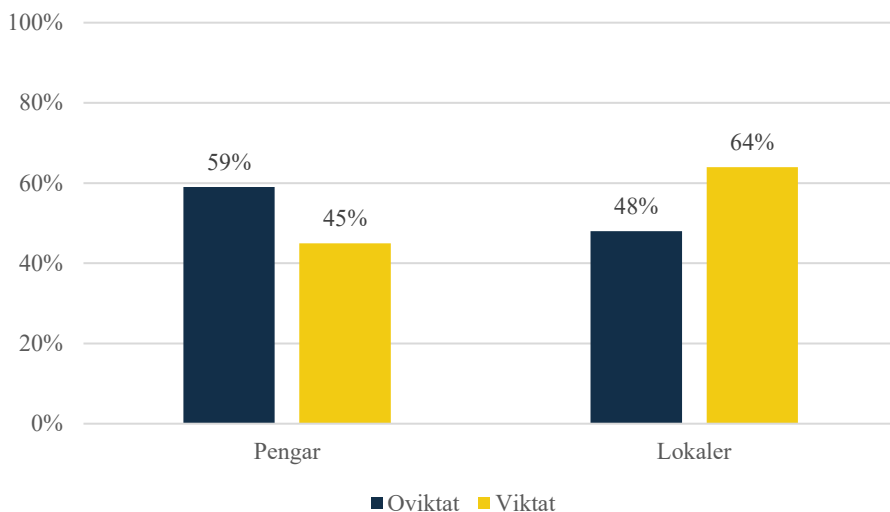
Figur 13 Andel (%) huvudmän som angav att brist på studiehandledare respektive modersmålslärare var en utmaning. Redovisat efter kommunstorlek.

4.2 Brist på ekonomiska resurser och lokaler – en utmaning för omkring hälften av huvudmännen

Nästan 60 procent av huvudmännen svarade att brist på pengar var en utmaning i arbetet med nyanlända elever. En något lägre andel, 48 procent, angav motsvarande om brist på lokaler. Som framgår av Figur 14 visar de viktade enkätsvaren på motsatt förhållande: andelen nyanlända som gick i skolan hos huvudmän som identifierat lokalbrist som en utmaning var större än motsvarande andel hos huvudmän som angav att brist på pengar var en utmaning. Resultaten som gäller pengar bör dock tolkas med försiktighet eftersom 17 procent av huvudmännen svarade vet ej på denna fråga. Motsvarande andel på frågan om lokalbrist var bara 1 procent.

Figur 14 Andel (%) huvudmän som angav att brist på pengar respektive lokaler var en utmaning. Oviktade och viktade enkätsvar.

Brist på ekonomiska resurser verkar ha varit en större utmaning för huvudmännen med allra störst andel nyanlända elever. Drygt 80 procent av huvudmännen med mer än 15 procent nyanlända svarade att brist på pengar var en utmaning. Motsvarande andelar för huvudmän med en lägre andel nyanlända var ungefär 50–60 procent.²⁵ Brist på ekonomiska resurser verkar också ha varit en något större utmaning för huvudmän med få nyanlända elever.²⁶ Dessa resultat bör dock tolkas med försiktighet på grund av den stora andelen vet ej-svar, inte minst bland huvudmän med många nyanlända elever.²⁷

4.3 Samverkan med Migrationsverket och vårdnadshavare – en utmaning för knappt hälften av huvudmännen

Som framgår av Figur 15 angav knappt hälften av huvudmännen, omkring 45 procent, att samverkan med Migrationsverket respektive vårdnadshavare var en utmaning. Samverkan med socialtjänsten verkar ha fungerat bättre. Det var en utmaning för knappt 30 procent.

²⁵ Bland huvudmännen med 11–15 procent nyanlända angav 57 procent att brist på pengar var en utmaning. Motsvarande andelar bland huvudmännen med 5–10 respektive mindre än 5 procent nyanlända var 58 respektive 48 procent.

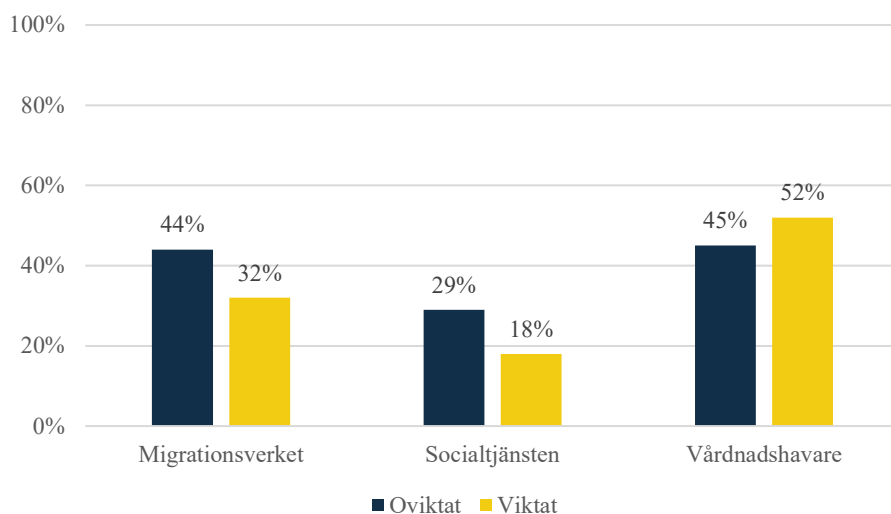
²⁶ Bland huvudmännen med färre än 100 nyanlända angav 65 procent att brist på pengar var en utmaning. Motsvarande andel bland huvudmän med fler än 500 elever var 50 procent.

²⁷ Bland huvudmän med färre än 100 respektive 100–300 nyanlända svarade 10 respektive 19 procent vet ej. Motsvarande andel bland huvudmän med 301–500 respektive fler än 500 nyanlända var 25 procent.

Över hälften av de nyanlända eleverna gick i skolan hos huvudmän som identifierat samverkan med vårdnadshavare som en utmaning. Det framgår av de viktade enkätsvaren som också redovisas i Figur 15. Andelen som gick i skolan hos huvudmän som uppgav motsvarande om samverkan med Migrationsverket och socialtjänsten var betydligt lägre, drygt 30 respektive knappt 20 procent.

Resultaten bör dock tolkas med försiktighet eftersom andelen vet ej-svar var relativt stor. På frågan om Migrationsverket svarade 17 procent av huvudmännen vet ej. Motsvarande andel på frågorna om socialtjänsten och vårdnadshavare var 13 procent.

Figur 15 Andel (%) huvudmän som angav att samverkan med följande aktörer var en utmaning. Oviktade och viktade enkätsvar.

Samverkan med vårdnadshavare verkar ha varit en mindre utmaning bland huvudmännen med allra lägst antal och andel nyanlända elever. Bland huvudmännen med mindre än 5 procent nyanlända hade exempelvis 24 procent identifierat samverkan med vårdnadshavare var en utmaning. Motsvarande andel bland huvudmän med mer än 5 procent nyanlända var omkring 50 procent. Dessa resultat bör dock tolkas med försiktighet på grund av den stora andelen vet ej-svar.

4.4 Studiehandledare med ämneskompetens och lärare i svenska som andraspråk – exempel på andra utmaningar

Huvudmännen fick ge exempel på ytterligare utmaningar i arbetet med att ge nyanlända elever en god skolgång. Ett exempel på utmaningar som huvudmännen lyfte fram var brist på studiehandledare med tillräckliga kunskaper i svenska och med kompetens i det eller de ämnen där eleverna behövde handledning.

Ett annat exempel var bristande samverkan. Det handlar dels om bristande samverkan mellan studiehandledare och ämneslärare, vilket har uppmärksammats i tidigare studier (Skolinspektionen, 2017b). Det handlar också om bristande samverkan mellan skolledning och rektorer, rektorer och lärare, lärare emellan samt mellan skolan och socialtjänsten i andra kommuner.

Ytterligare en utmaning som huvudmännen lyfte fram, och som bekräftas av Skolverkets statistik, var brist på lärare i svenska som andraspråk.²⁸ Ett sista exempel är den statliga ersättningen till kommuner för etableringsinsatser och introduktion för nyanlända personer. Ersättningen betalas ut under två år, medan elever räknas som nyanlända i fyra år enligt skollagen.²⁹ En del huvudmän menade att deras kostnader varit lika höga under samtliga år som eleverna räknas som nyanlända.

4.5 Rutiner, fortbildning och samverkan – exempel på hur huvudmännen arbetar med sina utmaningar

Huvudmännen har fått ge exempel på hur de arbetade med utmaningarna de identifierat. Ett exempel är att huvudmän deltog i Skolverkets insatser för att stärka utbildningens kvalitet för nyanlända elever. Inom ramen för dessa insatser hade huvudmännen bland annat tagit fram riktlinjer och rutiner för arbetet med nyanlända.

Ett annat exempel är att huvudmän rekryterat personal för att arbeta med sina utmaningar, till exempel lärare i modersmål och andra ämnen samt studiehandledare och personal inom elevhälsan.

²⁸ Skolverkets statistik visar att bristen är särskilt stor i mellan- och högstadiet. Läsåret 2018/19 var närmare 70 procent av svenska som andraspråklärarna i årskurs 1–3 behöriga att undervisa i ämnet. Motsvarande andelar i årskurs 4–6 respektive 7–9 var knappt 30 respektive knappt 40 procent. Att behörighetsgraden är högre i lågstadiet kan bero på att de tidigare bestämmelserna om vad som krävs för att en lärare ska vara behörig att undervisa i skolväsendet innebar att lärare med behörighet i svenska i årskurs 1–3 per automatik blev behörig att undervisa i svenska som andraspråk. I december 2013 skärptes behörighetskraven i svenska som andraspråk i årskurs 1–6. Numera krävs minst 30 högskolepoäng i ämnet (2 kap. 3 och 6 §§ SFS 2011:326).

²⁹ För information om ersättningen se Migrationsverket, 2019.

Ytterligare ett exempel är att huvudmän erbjöd kompetensutveckling till olika yrkesgrupper. Det handlade till exempel om kompetensutveckling för studiehandledare om skolsystemet och skolans styrdokument. Det handlade också om kompetensutveckling för modersmållärare, specialpedagoger, speciallärare och SYV om frågor som rör nyanlända. Kompetensutveckling i svenska som andraspråk för lärare som var behöriga, men som upplevde att de saknade tillräcklig kompetens för att undervisa i ämnet, förekom också.

Huvudmän har också arbetat för att utveckla samverkan mellan olika yrkesgrupper. Det handlar dels om samverkan mellan yrkesgrupper inom skolan, till exempel lärare och studiehandledare. Det handlar också om samverkan mellan skolan och andra aktörer, till exempel socialtjänsten och vårdnadshavare. Ett sista exempel är att huvudmän har använt, eller sett över möjligheten att använda, fjärrundervisning³⁰ för att kunna erbjuda studiehandledning på modersmål och modersmålsundervisning.

5 Slutsatser

I den här studien har jag undersökt arbetet med nyanlända elever hos kommunala huvudmän. Studien kompletterar tidigare studier på flera sätt: den ger en bild av arbetet med nyanlända elever hos ett stort antal huvudmän, medan majoriteten av de tidigare studierna ger en mer detaljerad bild av situationen hos ett begränsat antal huvudmän och skolor. Studien ger också kunskap om hur arbetet med nyanlända fungerade när huvudmän och skolor haft tid att anpassa sig till ökningen av antalet nyanlända och till de nya bestämmelserna på området.

Resultaten pekar på att många huvudmän har gjort insatser för att säkra kvaliteten på mottagandet och utbildningen av nyanlända elever. Enligt enkätsvaren fanns planer för mottagandet av nyanlända elever hos den absoluta majoriteten av huvudmännen. Över åtta av tio huvudmän angav att de anställt samordnare och ordnat kompetensutveckling i språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt. Drygt hälften angav därtill att de samordnat nätverk för personal på skolor med många nyanlända.

Samtidigt verkar utmaningar kvarstå. Majoriteten av huvudmännen vittnade om utmaningar kopplat till brist på lärare, studiehandledare och ekonomiska resurser. Enligt enkätsvaren var bristen på modersmållärare och studiehandledare

³⁰ I skollagen definieras fjärrundervisning som interaktiv undervisning som bedrivs med informations- och kommunikationsteknik där elever och lärare är åtskilda i rum men inte i tid (1 kap. 3 § SFS 2010:800). Enligt skolförordningen får fjärrundervisning, under vissa förutsättningar, anordnas i bland annat modersmål och för att ge eleverna studiehandledning på modersmålet (5 a kap SFS 2011:185).

en större utmaning för huvudmän i små kommuner, medan bristen på utbildade lärare var en större utmaning för huvudmän med ett stort antal och en stor andel nyanlända. Det kan vara en indikation på att utbildningen för nyanlända inte är likvärdig i hela landet. Andra utmaningar, som nästan hälften av huvudmännen identifierat, handlar om lokalbrist och samverkan med Migrationsverket och vårdnadshavare.

Vid enkätens genomförande saknades rutiner för att skapa kontinuitet i nyanlända elevers skolgång i samband övergångar hos omkring 15–20 procent av huvudmännen. Bristande rutiner kan leda till att viktiga uppgifter om eleverna inte förs vidare till den mottagande skolan, vilket i sin tur kan leda till sämre möjligheter att anpassa undervisningen till elevernas individuella förutsättningar och behov. Som tidigare nämnts har kraven på överlämning av information i samband med övergångar skärpts efter enkäten genomfördes (3 kap. 12 j § SFS 2010:800). Hur arbetet med överlämningar fungerar idag är en möjlig fråga för fortsatta studier.

Det är också värt att observera att över hälften av huvudmännen inte gjorde specifika uppföljningar av nyanlända elevers studieresultat och att en ännu större andel inte gjorde specifika uppföljningar av dessa elevers närvaro. Det skulle kunna innebära att många huvudmän saknar inblick i de nyanlända elevernas resultat och närvaro, samt hur dessa utvecklas över tid. Men det är också möjligt att huvudmännen har kännedom om detta genom uppföljningar som omfattar alla elever.

Resultaten pekar på att huvudmän i stora kommuner har gjort fler insatser kopplat till nyanlända elevers utbildning. Detsamma gäller huvudmän med en stor andel och ett stort antal nyanlända. Centrala samordnare var exempelvis något vanligare bland huvudmän i stora kommuner och bland huvudmän med många nyanlända elever. Kompetensutveckling i språk- och kunskapsutvecklade arbetssätt var vanligare bland huvudmän med en stor andel nyanlända elever.

Huvudmän har inom ramen för gällande bestämmelser frihet att utforma arbetet med nyanlända elever på olika sätt. Behoven hos elever och personal kan också variera mellan huvudmän. Olika arbetssätt behöver därför inte vara ett problem, under förutsättning att skillnaderna beror på olika behov. Hur huvudmän tar reda på behoven kopplat till nyanlända, hur de avgör vilka åtgärder som ska vidtas och vilka organisatoriska lösningar som passar bäst vore därför intressant att undersöka i en kommande studie.

Sammantaget ger den här rapporten viktig och grundläggande kunskap om arbetet med nyanlända elever. Nu har vi en ganska god bild av hur arbetet organiseras och vilka utmaningar som finns. Samtidigt finns behov av mer kunskap på området. Några tänkbara uppslag för fortsatta studier har presenterats ovan.

Det som kanske vore viktigast att studera är dock hur olika arbetssätt och organisatoriska lösningar påverkar de nyanlända elevernas skolresultat. Sådan kunskap skulle öka möjligheterna att vidta åtgärder som bidrar till att fler nyanlända når utbildningens mål.

Referenser

- Dir. 2018:71. Ökad likvärdighet genom minskad skolsegregation och förbättrad resurstilldelning.
- Lgr 11. Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet. Reviderad 2019.
- Migrationsverket (2019). Ersättning för personer med uppehållstillstånd som betalas ut utan ansökan. <https://www.migrationsverket.se/Andra-aktorer/Kommuner/Statlig-ersattning/Ersattning-for-personer-med-uppehallstillstand-som-betalas-ut-utan-ansokan.html>. Hämtad 2019-09-11.
- Prop. 2010/11:20. Legitimation för lärare och förskollärare.
- Prop. 2014/15:45. Utbildning för nyanlända elever-mottagande och skolgång.
- SCB (2019). Lärarprognos: Stor brist på lärare. <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/utbildning-och-forskning/analyser-och-prognoser-om-utbildning-och-arbetsmarknad/analyser-om-utbildning-och-arbetsmarknad/produktrelaterat/narliggande-information/lararprognos-2017--stor-brist-pa-larare/>. Hämtad 2019-12-16.
- SFS 2011:326. Förordning om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare.
- SFS 2011:185. Skolförordning.
- SFS 2010:800. Skollag.
- SKL (2010). Nyanlända elevers utbildning.
- SKOLFS 2016:10. Skolverkets föreskrifter om underlag för bedömning av nyanlända elevers kunskaper.
- Skolinspektionen (2009). Utbildning för nyanlända elever – rätten till en god utbildning i en trygg miljö. Övergripande granskningsrapport 2009:3.
- Skolinspektionen (2014). Utbildningen för nyanlända elever. Rapport 2014:03.
- Skolinspektionen (2016). Skolinspektionen Nyanlända 2016. Opublicerat dokument.
- Skolinspektionen (2017a). Skolhuvudmännens mottagande av nyanlända elever i grundskolan. Utbildning så fort som möjligt. Diarienummer 40–2015:6586.
- Skolinspektionen (2017b). Studiehandledning på modersmålet i årskurs 7–9. Diarienummer 400–2015:3531.

- Skolverket (2015). Studiehandledning på modersmålet – att stödja kunskapsutvecklingen hos flerspråkiga elever. Stödmaterial.
- Skolverket (2016). Utbildning för nyanlända elever. Skolverkets allmänna råd med kommentarer.
- Skolverket (2018a). Nyinvandrade elever i grundskolan. Dnr 2018:600.
- Skolverket (2018b). Redovisning av uppdrag att genomföra insatser för att stärka utbildningens kvalitet för nyanlända elever och vid behov för elever med annat modersmål än svenska. Diarienummer: 2018:00457.
- Skolverket (2019a). Kartläggning av nyanlända elevers kunskaper. <https://www.skolverket.se/undervisning/kallsidor/kartlaggningsmaterial-for-nyanlanda-elever>. Hämtad 2019-05-23.
- Skolverket (2019b). Samordnare för nyanlända elevers lärande - ett systematiskt kvalitetsarbete. <https://www.skolverket.se/skolutveckling/leda-och-organisera-skolan/organisera-nyanlanda-elevers-skolgang/samordnare-for-nyanlanda-elevers-larande---ett-systematiskt-kvalitetsarbete>. Hämtad 2019-09-11.
- Skolverkets statistik. <https://www.skolverket.se/skolutveckling/statistik/sok-statistik-om-forskola-skola-och-vuxenutbildning?sok=SokA>. Hämtad 2019-05-24.
- SOU 2017:54. Fler nyanlända elever ska uppnå behörighet till gymnasiet.
- SOU 2019:18. För flerspråkighet, kunskapsutveckling och inkludering – modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmål.
- U2018/00404/S. Uppdrag att genomföra insatser för att stärka utbildningens kvalitet för nyanlända barn och elever och vid behov för barn och elever med annat modersmål än svenska.
- Wenemark, Marika (2017). Enkätmetodik med respondenten i fokus.

Bilaga 1

Bortfallsanalys

Som nämndes i avsnitt 1.2 har 48 procent av de kommunala huvudmännen för grundskolan svarat på enkäten. Det ger ett externt bortfall på 52 procent. Jag har jämfört huvudmännen som svarat på enkäten med samtliga kommunala huvudmän för att kunna bedöma i vilken utsträckning enkätsvaren kan ge en bild av hur arbetet med nyanlända fungerar hos de kommunala huvudmännen som helhet. Jämförelsen redovisas i Tabell 1.³¹ Som framgår av tabellen är den genomsnittliga befolkningstätheten något större i kommunerna som de svarande huvudmännen hör till. I övrigt är de svarande huvudmännen mycket lika de kommunala huvudmännen som helhet.

Tabell 1 Bortfallsanalys, externt bortfall

	Medelvärde (standardavvikelse)		Median	
	Svarande	Samtliga	Svarande	Samtliga
Antal kommuninvånare	38 162 (88 780)	35 277 (73 308)	18 854	15 971
Antal invånare per kvadratkilometer	234 (794)	156 (568)	32	28
Procentuell förändring i antal invånare under senaste femårsperioden	+4% (4%)	+4% (4%)	+4%	+4%
Andel (%) med eftergymnasial utbildning	34% (11%)	33% (10%)	31%	31%
Andel (%) utrikes födda	16% (7%)	15% (6%)	14%	14%
Genomsnittlig skattekraft (kr/invånare)	195 780 kr (29 675 kr)	193 981 kr (25 007 kr)	188 118 kr	187 871 kr
Andel (%) arbetslösa	6% (2%)	6% (2%)	6%	6%

³¹ Samtliga uppgifter i tabellen gäller år 2018. Uppgifterna om genomsnittlig skattekraft kommer från Statistiska centralbyrån (SCB), övriga uppgifter från webbplatsen kolada.se. Kolada ägs av den ideella föreningen Rådet för främjande av kommunala analyser (RKA). Svenska staten och Sveriges Kommuner och Landsting är föreningens medlemmar. Uppgifterna som rör skolan, och som redovisas i slutet av tabellen, gäller bara kommunala skolor och dess elever.

	Medelvärde (standardavvikelse)		Median	
	Svarande	Samtliga	Svarande	Samtliga
Andel (%) med respektive politiskt styre				
- Vänster	10%	13%		
- Blocköverskridande	36%	39%		
- Allians	52%	46%		
- Övrigt	2%	2%		
Meritvärde, 16 ämnen ³²	211 (16)	211 (15)	210	210
Andel (%) elever med eftergymnasialt utbildade föräldrar	50% (12%)	50% (11%)	49%	49%
Andel (%) elever med utländsk bakgrund	22% (10%)	22% (10%)	22%	21%
Antal nyinvandrade elever och elever med okänd bakgrund (medel)	264	239		
Andel (%) nyinvandrade elever och elever med okänd bakgrund	9% (5%)	9% (5%)	8%	8%
Andel (%) legitimerade lärare med behörighet i minst ett ämne	69% (8%)	69% (9%)	70%	70%
Andel (%) lärare med pedagogisk högskoleexamen	82% (7%)	82% (7%)	82%	82%

Det interna bortfallet, det vill säga andelen huvudmän som har svarat på enkäten men avstått från att svara på vissa frågor, är 2–4 procent på majoriteten av frågorna. Men på några frågor är det interna bortfallet större, 11–14 procent. Det gäller dels frågorna om vilka utmaningar huvudmännen har identifierat i arbetet med nyanlända elever. En tänkbar förklaring till detta är att utmaningarna varierade mellan olika skolor medan huvudmännen bara kunde svara ja eller nej på dessa frågor. Det interna bortfallet är också större på frågan om huvudmännen

³² Meritvärdet beräknas som summan av betygsvärdena för de 16 bästa ämnesbetygen i elevens slutbetyg. Från och med läsåret 2013/14 kan den elev som har läst ett modernt språk som språkval tillgodoräkna sig även detta betyg utöver de andra 16 bästa ämnesbetygen, alltså 17 ämnen. Det högsta möjliga meritvärdet för elever som läst 16 ämnen är 320 och för elever som läst 17 ämnen 340.

följer upp de nyanlända elevernas kunskapsresultat. En möjlig förklaring till detta är att respondenten saknade kännedom om uppföljning av elevernas kunskaper samtidigt som "vet ej" saknades som svarsalternativ. Jag har jämfört huvudmännen som har svarat på frågorna med större bortfall med samtliga huvudmän när det gäller uppgifterna som redovisas i Tabell 1. Jämförelsen visar att huvudmännen inte skiljer sig nämnvärt från varandra.

Bilaga 2

Tillvägagångssätt för att undersöka skillnader mellan huvudmän

För att undersöka förekomsten av skillnader mellan huvudmän började jag med att dela in de svarande huvudmännen i fyra grupper, dels efter antalet och andelen nyanlända elever, dels efter kommunstorlek sett till antalet invånare. Därefter jämförde jag enkätsvaren mellan de olika grupperna. I tabellerna nedan redovisas indelningen och hur många huvudmän som ingick i varje grupp.

Tabell 2 Indelning efter antal nyanlända elever på huvudmännens skolor i oktober 2018

Antal nyanlända	Antal huvudmän
Färre än 100	42
100–300	63
301–500	23
Fler än 500	10

Tabell 3 Indelning efter andel nyanlända elever på huvudmännens skolor i oktober 2018

Andel (%) nyinvandrade	Antal huvudmän
Mindre än 5%	33
5–10%	61
11–15%	27
Mer än 15%	17

Tabell 4 Indelning efter kommunstorlek i december 2018

Antal kommuninvånare	Antal huvudmän
Färre än 15 000	55
15 000–40 000	53
40 001–100 000	23
Fler än 100 000	7

Bilaga 3

Resultat i tabeller

I tabellerna nedan redovisas resultaten från enkätundersökningen. De oviktade enkätsvaren visar hur stor andel av huvudmännen som angett respektive svarsalternativ. De viktade enkätsvaren visar hur stor andel nyanlända elever som återfanns hos huvudmän som svarat på ett visst sätt av de nyanlända som gick på kommunala skolor.

Fråga 1 Var kartlägger ni i kommunen nyanlända elevers kunskaper enligt steg 1 (språk och erfarenheter)?

	Oviktat	Viktat
Central mottagningsenhet	35 %	60 %
På skolan där eleven tas emot	52 %	31 %
Annat	13 %	10 %

Fråga 2 Var sker kartläggning av nyanlända elevers kunskaper enligt steg 2 (litteracitet och numeracitet)?

	Oviktat	Viktat
Central mottagningsenhet	28 %	42 %
På skolan där eleven tas emot	61 %	49 %
Annat	11 %	9 %

Fråga 3 Kompletterar kommunen Skolverkets kartläggningsmaterial för nyanlända med andra material?

	Oviktat	Viktat
Ja	47 %	61 %
Nej	47 %	34 %
Vet ej	7 %	6 %

Fråga 4 Var placeras i huvudsak de nyanlända eleverna i samband med att de placeras ut på skolor? Elever i årskurs F–3.

	Oviktat	Viktat
Så gott som heltid i förberedelseklass	4 %	2 %
Deltid i förberedelseklass	21 %	17 %
Heltid i ordinarie klass	59 %	53 %
Går inte att besvara	11 %	25 %
Flera svar	5 %	4 %

Fråga 5 Var placeras i huvudsak de nyanlända eleverna i samband med att de placeras ut på skolor? Elever i årskurs 4–6.

	Oviktat	Viktat
Så gott som heltid i förberedelseklass	9 %	4 %
Deltid i förberedelseklass	34 %	40 %
Heltid i ordinarie klass	43 %	29 %
Går inte att besvara	10 %	24 %
Flera svar	5 %	3 %

Fråga 6 Var placeras i huvudsak de nyanlända eleverna i samband med att de placeras ut på skolor? Elever i årskurs 7–9.

	Oviktat	Viktat
Så gott som heltid i förberedelseklass	22 %	15 %
Deltid i förberedelseklass	43 %	56 %
Heltid i ordinarie klass	22 %	13 %
Går inte att besvara	10 %	13 %
Flera svar	3 %	3 %

Fråga 7 Arbetar kommunen på något särskilt sätt med att främja en jämnare fördelning av nyanlända elever mellan skolor?

	Oviktat	Viktat
Ja	17 %	39 %
Nej	61 %	52 %
Ej aktuellt	22%	9 %

Fråga 8 Ingår andelen nyanlända elever i beräkningsmodellen för att fördela resurser till skolor?

	Oviktat	Viktat
Ja	40 %	50 %
Nej	23 %	27 %
Vet ej	37 %	23 %

Fråga 9 Hur arbetar kommunen med mottagande och skolgång för nyanlända elever?

	Oviktat			Viktat		
	Ja	Nej	Vet ej	Ja	Nej	Vet ej
Kommunen har en skriftlig central plan för mottagande	85 %	14 %	1 %	90 %	10 %	0 %
De flesta kommunala skolor arbetar med egna lokala planer för mottagandet	40 %	52 %	8 %	54 %	40 %	6 %
Kommunen har en centralt anställd samordnare	88 %	12 %	0 %	94 %	6 %	0 %
Kommunen arbetar aktivt tillsammans med regionala kompetenscentra (RUC)	90 %	6 %	4 %	95 %	4 %	2 %
Kommunen samordnar nätverk för personal på skolor där det går många nyanlända elever	59 %	36 %	5 %	75 %	22 %	3 %
Kommunen arbetar med att lärare som möter nyanlända elever får kompetensutveckling i språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt	83 %	13 %	5 %	90 %	8 %	2 %
Kommunen har avsatt extra medel för att skolorna ska kunna nyanställa stödpersonal med särskilt fokus på mottagandet av nyanlända elever (t.ex. elevcoacher, personal med flerspråkig kompetens eller liknande)	37 %	51 %	12 %	41 %	49 %	10 %

Fråga 10 Följer kommunen upp nyanlända grundskoleelevers studieresultat utöver mer generella uppföljningar av alla elever i kommunen?

	Oviktat	Viktat
Ja	44 %	44 %
Nej	56 %	56 %

Fråga 11 Finns det en central skriftlig policy för hur ofta skolorna i kommunen ska följa upp just de nyanlända elevernas kunskapsutveckling?

	Oviktat	Viktat
Ja	44 %	44 %
Nej	56 %	56 %

Fråga 12 Följer kommunen specifikt upp nyanländas grundskoleelevers närvaro/skolplikt?

	Oviktat	Viktat
Ja	28 %	28 %
Nej	72 %	72 %

Fråga 13 Finns det rutiner för nyanlända elevers övergång från förberedelseklass till ordinarie klass?

	Oviktat	Viktat
Ja, skolorna jobbar efter kommunens gemensamt utarbetade rutiner	27 %	27 %
Ja, alla skolor har egna rutiner	16 %	17 %
Det ser olika ut på olika skolor	40 %	45 %
Nej	13 %	9 %
Vet ej	4 %	2 %

Fråga 14 Finns det rutiner för att garantera kontinuitet i nyanlända elevers skolgång när de byter skola inom kommunen?

	Oviktat	Viktat
Ja, det finns centralt utarbetade rutiner	40 %	39 %
Ja, skolorna har egna rutiner	17 %	13 %
Det ser olika ut på olika skolor	25 %	34 %
Nej	13 %	9 %
Vet ej	5 %	4 %

Fråga 15 Finns det rutiner för att garantera kontinuitet i nyanlända elevers skolgång när de flyttar till en annan kommun?

	Oviktat	Viktat
Ja, det finns gemensamt utarbetade rutiner	20 %	19 %
Ja, skolorna har egna rutiner	15 %	14 %
Det ser olika ut på olika skolor	33 %	38 %
Nej	21 %	17 %
Vet ej	11 %	11 %

Fråga 16 Vilka specifika utmaningar har kommunen identifierat när det gäller de egna möjligheterna att ge nyanlända elever en god skolgång?

	Oviktat			Viktat		
	Ja	Nej	Vet ej	Ja	Nej	Vet ej
Brist på utbildade lärare	72 %	26 %	2 %	83 %	14 %	3 %
Brist på lärare i modersmål	55 %	42 %	3 %	45 %	49 %	6 %
Brist på studiehandledare	63 %	35 %	2 %	53 %	45 %	2 %
Brist på studie- och yrkesvägledare	18 %	66 %	15 %	13 %	68 %	18 %
Brist på personal i elevhälsan	33 %	57 %	11 %	24 %	50 %	27 %
Brist på lokaler	48 %	52 %	1 %	64 %	35 %	1 %
Brist på pengar (kostnadstäckning)	59 %	24 %	17 %	45 %	26 %	29 %
Samverkan mellan socialtjänst och skola	29 %	58 %	13 %	18 %	55 %	27 %
Samverkan mellan Migrationsverket och skola	44 %	39 %	17 %	32 %	40 %	28 %
Samverkan mellan föräldrar/vårdnadshavare och skola	45 %	43 %	13 %	52 %	34 %	14 %

Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU) är ett forskningsinstitut under Arbetsmarknadsdepartementet med placering i Uppsala.

IFAU ska främja, stödja och genom forskning genomföra uppföljningar och utvärderingar. Uppdraget omfattar effekter av arbetsmarknads- och utbildningspolitik, arbetsmarknadens funktionssätt och arbetsmarknadseffekter av socialförsäkringen.

I rapportserien presenteras såväl IFAU:s forskning som resultat av samarbeten med andra nationella och internationella forskningsorganisationer.

IFAU delar årligen ut bidrag till olika forskningsprojekt, vars resultat publiceras i rapportserien.

Rapporterna kan vara fristående eller publiceras tillsammans med ett Working paper.

Alla IFAU:s publikationer finns på www.ifau.se